

AZ AMERIKAI SAJTÓ FEJEDELMEI.

I.

Greeley Horác.

HA MINDAZON csodákon végig tekin-
tünk, melyekkel Amerika rövid há-
rom emberöltő alatt a világot meglepte,
ugy be kell vallanunk, hogy napisajtója,

tekintve zsenge korát, — az első hírlap a nyugati félgömbön szeptember 25-én 1690-ben Bostonban nyomtatott — mai nap a legelterjedtebb, anyagi erőben leggazdagabb, és politikailag leghatalmasabb a világon. E példátlan rohamos fejlődés magyarázata az amerikai nép demokratikus természetében keresendő; még az nem oszlott különféle kasztokra, melyek mindegyike saját társalgási hangot teremt és művel, s külön, organumot követel: a gyarmatos, a paraszt, a gyáros és munkás, az államhivatalnok és kézműves, a nábob és koldus sok esetben a műveltségnek egy és ugyanazon fokán állnak, és általában — még a minisztert sem véve ki — az egyszerű angolságnál nem értenek egyebet, s ezért egy jó angol lap minden körben szíves fogadtatásra talál, úgy a palotában, mint a kunyhóban.

E kedvező alapföltételek azonban magokban még nem lettek volna képesek az amerikai napi sajtót mai magaslátára emelni, ha nagy férfiai, előharcosai és uttörői nincsenek. A hírlapírás megteremtésének dicsőségét a nagy Cäsarnak tulajdonítják. Ő volt az első, ki a napi újdonságokat *Acta diurna*-ba gyűjtette, és megjegyzésekkel kísérte. A mű teremtőjéhez méltónak bizonyult; mint mestere ez is egy világot hódított, és pedig oly világot, melyhez az egykori római hatalmasok birodalma csak kis-szerű provincia. De szellemi Cäsarok szükségeltettek, hogy mai niveaujára emeltessék, s a még csak egy félszázad előtt is nyomorult élősdű növényként tengődő napisajtó ereibe győzelmi eszmék csöpögtetessenek, s a méltatlan rabszolgából hatalom, világhatalom váljék.

A hírlapirodalom e korszakában az amerikai napisajtó két legkiválóbb harcosa Bennett Gordon Jakab, és Greeley Horác volt. Ha az első megérdemli, hogy e század hírlapírói geniejének nevezzük, úgy Greeleyt mint Amerika legbefolyásosabb journalistáját kell bámulnunk. A napi sajtó föladatát mind két férfiú lényében és alkotásaiban éles különbségekben találjuk föl; s némi tekintetben

mintegy kristallizálva; mindketten a kor magaslatára emelkedtek, az egyik mint az újdonságok lapja (newspaper), a másik mint a közvélemény politikai irányadója. Törekvésük célja közös volt: a maga szakmájában a legjobbat és legtökéletesebbet mutatni föl; meggyőződésük azonban, hogy mi a napi sajtó legfőbb feladata, a leghatározottabban ketté ágazik. Bennett e feladatot abban látta, ha minden reggel híven értesíti olvasóit mindarról, mi előtte való nap kerek e világon politikai, társadalmi, harci és békés esemény történt, s ez eseményeket a légterjedelmesebben s tárgyilagosan közli és a nevezetesebbeket, a történetet és a valószínűség határvonalát szemelőtt tartó kommentárral kíséri; ő a hírlapot a napi események és a kor tükrének tekintette. Greeley törekvéseinek célja odaírányult: az ország közvéleményének iránytadó organumot nyújtani, a politikára és életre előmozdítólag, emelőleg, és nemesítőleg hatni, nem rohanni az áramlattal, mint inkább azt jó irányba terelni. És ezt Greeley el is érte. Bennett oly publicista volt, ki a dolgok újságát mindennek fölé helyezte, lett légyen az néptörténet, vagy krajcáros komédia; Greeley ellenben csak akkor tulajdonított nekik becset, ha valamely eszmét csatolhatott hozzájuk, vagy községének, a népnek és emberiségnek hasznosakul ígérkeztek, s horderővel bírtak. Bennett az amerikai napi sajtó materialistája, Greeley idealistája volt; amaz újdonsággyűjtő és szemleíró volt, emez hírlapíró, a szó legnemesebb értelmében. Mindkettő a harmincas években majdnem egyszerre tűnt föl, mindkettő minden anyagi erő nélkül oly lapot teremtett, mely egy rövid emberélet alatt a világlapok sorába küzdötte föl magát, sőt még a halálban sem maradtak el messze egymástól. Bennett szemét 1872. június 1-én hunyta le, Greeley pedig ugyan ez év november 29-én vett búcsút a világtól.

Okvetlenül ismernünk kell Bennett és Greeley működését, hogy azt, mit az amerikai hírlapirodalom terén teremtet-

tek, kellőleg becsülni tudjuk. Bennett és Greeley előtt a hirlap pártok szolgája volt, mely valóságos szolgálai készséggel magasztalta a hasonpolitikát valló barátokat, és az ellenséget piszkolta, rágalmazta; a mi a párt érdeke mellett szólt, azt a párt szemüvegén nézte, következetesen csak azt közölte, mi kegyura zsibáruai közé illett, és a napi sajtó valódi célját: az események hirnöke lenni — tökéletesen elejtette; e hű szolgálatokért aztán mind kegyet és pártfogást követelt, a mit a pártok és kolompokok iparkodtak elrejtetni.

Bennett teremtette a független hirlapot, Greeley a független hirlapírókat; Bennett megmutatta, hogy létezhetik lap anélkül is, hogy pártlap legyen; Greeley bebizonyította, hogy vallhat határozott politikai irányt anélkül, hogy esztelen-ségeinek hódoljon, vagy kinövéseit szentesitse. E két férfiú föllépte előtt a journalisztika véletlenségen alapult, mely elbukott szaktudósokat, zöldágra nem vergődhető jogászokat, elkorcsosodott lelkeseket, nagyratörő iskolamestereket, befolyás után áhitozó agitátorokat és dicsőségszomjas politikusokat, vagy néha kényszerűségszorította kiadókat és nyomdászokat kergetett küzdeni sorompói közé, hogy kenyeretadó mesterének érdekében a közvéleményt gyártani segítse, eszmékért és elvekért küzdjön, és leggyakrabban, hogy zajt üssön és kiabáljon. Bennett és Greeley a hirlapirodalmat hivatássá emelte, és bár harcosait még ma is a társadalom legkülönbözőbb osztályai és köreiből toborzza, mindenek előtt benső hivatással kell annak birnia, ki ez állásban boldogulni akar. Ezelőtt elég volt, ha türhetően tudott írni, s más jobb foglalatosságot nem talált, hogy befogadják a szerkesztőségekbe; naponkint megírta rovatát és a journalista készen állt. Mai napság, ki ez állásra igényt akar tartani, igen sok szakban jártas legyen, és a legnevezetesebb hirlapírók majdnem minden iskolát befutottak; voltak korrektorok, tudósítók, nyomda-faktorok és üzletvezetők, hirdetés-gyűjtők, politikusok és vezércikk-

írók, és nem egy előkelő amerikai hírlapkirály gondol vissza büszkeséggel azon napokra, midőn az éjjelen át sajátkezűleg megírt, kisédett és nyomtatott kis lapot csekély számú olvasóinak házához széthordá. Ezzel nem akarjuk még azt mondani, hogy egy amerikai hírlapíró mind e mesterséget saját maga üzze, de igenis azt, hogy szükséges azok alapos ismeretével bírnia, ha üzletét pontosan akarja vezetni, mert rossz kezelés mellett a legjobb lap is veszít, hanyag korrektúra a legszebb cikket is megronthatja, gyalázatos szerkesztés mellett nincs oly szellem, mely zöldágra vergődjék, és mit használ a »helyzet« pikant megvilágítása, ha a tözsdetudósítás hamis, és a pálinka-árak rosszul jelzettek.

Amerikában ezért nem a tudós osztály az, mely a hírlapirodalmat kizárólag körmei közé ragadja és »pályatévészített nagytehetségekkel« árasztja el; az amerikai hírlapírók között az uristennek minden fajú emberi teremtménye föltálalható: egykori szedők, ujságkihordók, parasztok, kereskedők, ügyvédek stb., kiknek igen gyakran hiányzik az, a mivel európai társaik dicsekedhetnek: tudományos képzettség és társadalmi finommodor, de van e helyett rendesen tehetségük és hivatásuk.

Mint Amos proféta, e férfiak közül is igen sokan elmondhatják: »Én nem vagyok proféta, sem profétának fia nem vagyok; hanem egyszerű tehénpásztor, ki földiepret szedeget; de az ur elintett nyájam mellől és mondá: menj és jövedölj.« Bennett a tudományos műveltségnek csak általános színével bírt, Greeley pedig még azt sem hozta magával a küzdőterre, mit mi ma »elemi iskolai ismeret«-nek nevezünk, és még is mindketten a kor magaslatára vergődtek.

Greeley Horác egy ír származásu újangol paraszt fia volt, és 1811. február 8-án Amhestben, New-Hampshire államban született. Miután az iskolákat csak hanyagul látogatta, nyomdába adták, hol a szedést megtanulta. Mint szedő a harmincas években New-Yorkban keresett alkalmazást, melyet a régi divatos

öltözetű, bátoratlan és félszeg paraszt
fiu csak nagy nehezen talált. Több éven
át dolgoztatott szerényen a szedő ládika
előtt, de emellett megismerkedett a hir-
lapírói rutin titkaival. Előretörő termé-
szetével tovább tovább képezte magát,
míg egy napon névtelen cikkeket kez-
dett egyik olvasottabb lapba irogatni;
később egy hetilapot indított meg, mely
azonban hajótörést szenvedett. 1840-ben
a *Campagne*, (mely oly sokban hasonli-
tott Greeley saját küzdelméhez az elnök-
ség elnyeréseért) alapította meg először
hitelet; azután győzött az Old Tippe-
kanoe párt, melyet kis választási lapjá-
ban *The Log Cabin* gyámolított, és a kis
»fa kunyhó« alapjából kiemelkedett a
New York-Tribune büszke épülete, mely-
nek, — mint napilapnak — első száma
1841. ápril 10-én jelent meg. Greeley
kevés megszakítással 31 évig vezette e
lapot, és a közvélemény oly fontos orga-
numává emelte, mely bátran elmond-
hatja, hogy Amerika fejlődésére a leg-
nagyobb mérvben befolyt. Greeley a szó-
valódi értelmében nem volt képzett em-
ber, csak egy nyelvet beszélt tökélete-
sen, és semminemű szaktudományt nem
üzött; de vele született tudnivágyával le-
győzött mindent, amire mint népe nyil-
vános szónokának szüksége volt, és amit
egyszer megtanult, azt értékesíteni is
tudta. Mindenek előtt értette, mint kell
kortársai szeretetének és gyűlöletének,
bámulatának és megvetésének lángoló,
gyújtó szavakat kölcsönözni, olvasóit
egyszerű »plain english«-ével, melyet oly
művészién kezelt — bizonyos eszmékért
lelkesíteni, belekorbácsolni a kor moz-
galmaiba, és így a szavak kényszerítő ha-
talma által közvéleményt, — vagy mond-
juk inkább — történetet készíteni. Mint
journalista, Greeley természetesen párt-
jának élén állott, és legjobb erejét az
ország republikánus pártjának szentelte,
melynek megalapítói közé tartozott;
lapja bátran nevezhető e párt dajkája-
nak. Midőn azonban e párt megszűnt
nagy eszmék előharcosa lenni, és érdek-
politikusok kotteriájává aljasult, Gree-
leynek volt bátorsága elszakadni attól.

A *Tribune* mindenkor szabad eszméket hordott zászlaján és a haladásnak állt szolgálatában. Jóval előbb, midőn a rabszolgaság megszüntetése még eszébe sem jutott senkinek, Greeley már izgatott »e sajátságos intézmény« ellen, s mielőtt a republikánus párt megalakult volna, a *Tribune* már megállapította alaptételeit. De Greeley politikai működésén kívül, művelőleg és nemesítőleg is igyekezett hatni népére, megkísérle legyőzni előítéleteit és jótulajdonait kifejleszteni. Midőn tizenöt év előtt a külföld gyűlölete valóságos betegségként lepte meg egész Amerikát, a *Tribune* azon kevés nyilvános organumok közé tartozott — s e kevesek között kétségkívül a legkiválóbb volt — melyek e nyavalya ellen küzdöttek.

Greeley pályafutása alatt különféle rendszer előharcosaként szerepelt, s politikai ellenei ezért sokat gunyolták is, azonban mindenkor elég eszélyes volt minden oly dolgot jó idején elejteni, melynek elégtelenségéről meggyőződött. Hogy mily tüzzel lelkesített a déliek ellen folytatott hadjárat mellett, világszerte ismeretes; midőn azonban a déliek legyőzettek, ő volt az első, ki békére kezet nyújtott; sőt az egyik kezes ő volt Jefferson Davisért, midőn ez 1867-ben szabadlábra helyeztetett. Midőn a német-francia háború kitört, és Amerika közvéleménye a franciák részére látszott hajolni, a *Tribune* volt, az mely fölkarolta Németország ügyét, és ragyogó cikkeivel, s a német csapatokról közölt művészi tudósításával az amerikai nép rokonszenvét kinyerte. A mi a csodával határos tudósításokat illeti, e terezen a *Herald* többet nyújtott; de a *Tribune* egy nagy tettét a feledés nem fogja egy könnyen elnyelni. Nevezett lap ugyanis a grave-lotti csata után, midőn egész Berlin a királyi palota erkélyoszlopszata közé csoportosult, megtudandó, ha vivatott-e nagy csata, az amerikaiakat e csata ki-merítő s 3000 dollárba kerülő tudósításával lepte meg; a mi Sedannál és minden nagyobb szerű harcieseménynél ismétlődött, s aminek becsét és érdekét

még növelte az is, hogy egyidejűleg német nyelven is megjelent.

Midőn körülbelül két évvel ezelőtt a *Herald* Kis-Azsiában időző tudósítójának Stanleynek azon utasítást küldé: »Keresd föl Livingstonet a *Herald* költségén,« — a *Tribune* elhatározá, hogy egy newyorki magántébolyda gazságairól rántja le a leplet! Hogy miként történt ez, majdnem oly érdekes, mint Stanley *How I found Livingstone* című munkája.

Chambers, a *Tribune* egyik New-Orleansban állomásozó tudósítója New-Yorkba érkezik és egyik nagyobb hotelbe száll; alig két napjára a férfiú megzavarodik és a dühös örületnek veszedelmes jelei mutatkoznak rajta. A vendéglős megkötözteti, orvosi fölügyelet alá adja, az örült papírai között véletlenül egy ismert newyorki polgár címet találják meg; ez hivatik, ki a betegben fölismeri unokaöccsét, az orvosok kiállítják a szükséges bizonyítványokat és Chambers a kérdéses tébolydába vitetik. Sem az ő, sem a dolog valódi állását senki nem sejté. A tudósító hét hétig volt az örültek és dühöngők társaságában bezárva, s míg vele is, mint elmebeteggel bántak, folytonosan vizsgálódott, s a legapróbb részletig megfigyelt mindent. Az egész idő alatt fölségesen játszta szerepét. Végre a *Tribune* szerkesztőjének sürgetése folytán törvény útján szabadult ki, mire aztán megkezdődött az igaztalanságok és gazságok hosszú sorának leleplezése, melyek a törvény oltalma alatt álló intézet falai mögött napirenden voltak, s melyek a gyötrellem e tanyáját jogaitól megfosztották. E felfedezés bár nem volt is oly nagy becsű, mint Livingstone fölhalálása, de az emberiségnek mindenestre nagy szolgálatot tett. Közönsége érdekében a *Tribune* valósággal fáradhatatlan; majd a mészárosokat, kik egészségtelen húst próbálnak mérni, állítja a nyilvánosság ítélőszéke elé, majd a pékeket és pálinkafőzőket rántja le kegyetlenül, kik a fogyasztók ellen véteni mernek, vagy egy sereg nagyobb tejkereskedés tejét vegy-

elemezetteti és közli lapjában: hányadrész abban a víz és hányadrész a föloldott krétatartalom. Miután már azon szolgálatokról szölok, melyeket az amerikai lapok a közönség érdekében tesznek, nem hagyhatom említes nélkül, hogy aránylag szegény lap, a *Times* volt az, mely az állam és város legromlottabb egyesületét az ugynevezett Tammanyring-et szétrobbantá és a milliók rablóit, Tweedet társaival együtt pellengérre állitá. Így fogja föl az amerikai hírlapíró hivatását, és így tölti be azt.

Greeley eredménytelen törekvése az elnöki szék után, ismeretes; a kudarc esztől fosztá meg és szívét zuzta szét; — mint örült halt meg. Greeley életének végjelenét tragikusnak nevezték, és valóban az is volt, bár menten minden szinpadi hatástól. Sorsa hasonlított Ajaxéhoz, ki halálra készült, mert a görög tábor Achill fegyvereit Ulyssesnek juttatá, holott ő jogosabb igényeket hitt formálhatni azokra. Kartársai közül sokan bal lépésnek keresztelték azt, hogy a jelöltek sorába állott. A hírlapíró sohase vágyódjék hivatal után, mondák, még a legfelsőbbek után se, mert az ő hivatala: láthatatlan hatalom lenni a trón mögött, sokkal magasztosabb és fontosabb, mint bármi a világon.

Mi azonban ez egyetlen gyengeség miatt nem akarunk a különben oly kitűnő férfiú érdemeiből levonni; szándékát kétségkívül nem az önzés, hanem a közjó vezénylé. Minden bizonyynyal meggyőződött arról, hogy a kormányzásban változtatás szükséges, és az alkalmat, egy a polgárháboru által megviselt, szétzilált országot teljesen egyesíthetni, zaklatott életpályája legszebb befejezésül tekinté. El fogják feledni, hogy Greeley pártpolitikus volt, valamint nem sokára arra sem gondol senki, hogy az elnökválasztásban vereséget szenvedett; de míg a *Tribune*-nek egy száma megjelenik, a nagy journalista Greeley emléke sem homályosul el. Nagyhirű önéletrrásában ő maga is e gondolatot önti szavakba, midőn mondja: »A dicsőség párá: a népsze-

rőség merő véletlen, a gazdagság elrepül,
az egyedüli földi bizonyosság az elfeledte-
tés. Senki nem mondhatja meg előre,
mint hoz a holnap; kik ma hozsannával
üdvözölnek, holnap feszítsd meg-et ki-
áltanak; és én még is reménylem, hogy e
lap, melynek én adtam először életet, vi-
rulni fog még akkor is, midőn csontjaim
rég elporladtak, virulni fog, s nagyobb
bölcseséggel vezetve, védelmére kel az
igazaknak, jóllehet, senki nálam nagyobb
készséggel azt nem teheti, és hogy a köben,
mely porló részemet földi, a távol jövő
nemzedékének is hirdetni fogja: *Founder
of the New-York Tribune.*» Cs. J.
